

Motion till riksdagen
2007/08:U327

av **Christer Winbäck m.fl. (fp, m, kd, mp, v, c)**

Åtgärder för minskad spridning av små och lätta vapen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utarbeta en nationell handlingsplan rörande små och lätta vapen.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja den internationella processen för ett juridiskt bindande Arms Trade Treaty.

¹ Yrkande 1 hänvisat till FöU.

Fel! Okänt namn på

Bakgrund

Små och lätta vapen utgör ett av de största hoten mot mänsklig säkerhet i världen. Den okontrollerade spridningen av dessa vapen leder till att drygt 1 300 människor per dag mister livet, det vill säga en person varje minut. Ytterligare tre gånger så många skadas. Vapnen återfinns inte bara i väpnade konflikter utan också i många hem, ute på gatorna och i kriminell verksamhet. Här skapar vapnen dessutom rädsla, otrygghet samt undergräver social och ekonomisk utveckling.

Små och lätta vapen sprids snabbt till de ställen där det finns en efterfrågan. Vapnen är billiga hållbara samt enkla att transportera och smuggla. Varje enskilt vapen kan därför under sin långa livstid ha flera användare på en mängd olika platser i världen. Förenta nationerna beräknar det finnas över 650 miljoner lätta vapen i världen, alltså en på var tionde person, och att sju åtta miljoner lätta vapen produceras årligen.

På global och internationell nivå är det främsta instrumentet Förenta nationernas handlingsplan från år 2001 för att förhindra och bekämpa den olagliga handeln med små och lätta vapen i alla dess former. Handlingsplanen är både ett stadsfästande av tidigare antagna internationella instrument med bäring på bekämpandet av lätta vapens spridning, liksom det aviserar och uppmanar till ytterligare åtgärder. Genom de uppföljningskonferenser som genomförts vartannat år (dvs. 2003 och 2005) har en viktig FN-process kring lätta-vapen-frågor skapats. I juni och juli 2006 hölls en mer övergripande översynskonferens om FN:s handlingsplan. Konferensen slutade dessvärre utan antagande av något slut- eller uppföljningsdokument, och därmed grusades förhoppningar om att komma överens om ytterligare kraftfulla åtgärder.

En svensk samordnad nationell handlingsplan

I FN:s handlingsplan som antogs år 2001, och som nämnts ovan, uppmanas varje land att utarbeta institutionella strukturer som kan samordna och hålla ihop policy, forskning och uppföljning av alla olika aktiviteter som ett land genomför för att hindra den okontrollerade spridningen av lätta vapen. Mer än 20 länder har därför utarbetat nationella handlingsplaner, s.k. National Action Plans, dock inte Sverige.

Inom lätta-vapen-arbetet finns en stor mängd frågor och strategiska vägval som berör såväl den nationella som den internationella politiken. Dessa frågor rör allt från vapenhållning i Sverige (exempelvis import, lagerhållning och vapeninnehav), internationellt normativt arbete (inom EU, OSCE och FN), konkreta internationella åtgärder (som exempelvis berör smuggling, märkning och spårning av vapen, förstörelse av vapen), svensk exportkontroll samt internationellt stöd till länder där lätta vapen utgör extremt stora problem. Denna stora mängd frågeställningar berör också flera departement (inte minst Utrikes-, Försvars- och Justitiedepartementen), en rad myndigheter (däribland

Sida, polisen, Tullverket, ISP, Försvarshögskolan och FMV) och ett stort antal enskilda organisationer.

Det är uppenbart att ovan nämnda frågeställningar påverkar och går in i varandra, trots att de på papperet befinner sig i olika politiska sakområden. En handlingsplan ger kraftigt förbättrade möjligheter till överblick och skulle skapa en gemensam referensram för alla inblandade aktörer. Genom en kartläggning av nuvarande och framtida arbetsområden, genom mindre undersökningar och konsultationsprocesser finns stora möjligheter att en framtida handlingsplan tydligt pekar ut strategiska vägval och prioriteringar samt anger ett mer långsiktigt perspektiv på det samlade lätta-vapen-arbetet. Flera personer som dagligen arbetar med lätta-vapen-frågor inom några av de berörda myndigheterna har efterfrågat en övergripande handlingsplan för att tydliggöra förväntningar på, och uppnå förbättrad samordning av, olika aktörer. Även själva framtagandet av handlingsplanen skulle sannolikt stärka samordningen, genom att många aktörer medverkar tillsammans.

Därtill skulle en färdig handlingsplan indirekt stärka FN-processen kring lätta-vapen-frågor, genom att utgöra en förebild för andra länder att fortsätta fördjupa och utveckla ett proaktivt lätta-vapen-arbete. Flera större organisationer som följer lätta-vapen-frågor internationellt, såsom Saferworld, anser att en svensk handlingsplan skulle vara mycket betydelsefull i detta hänseende.

Till sist skulle arbetet med en handlingsplan utmyнна i en god inventering av svenska insatser, en inventering som kan spridas både nationellt och internationellt. En handlingsplan på lätta-vapen-området skulle också kunna illustrera hur inrikes-, utrikes- och globala frågor knyts ihop och samverkar, såsom föreskrivs av den nya politiken för global utveckling (PGU).

Utan tvekan skulle en nationell handlingsplan ytterligare kunna stärka Sveriges arbete för att hindra den okontrollerade spridningen av vapen i världen och i Sverige, och därmed bidra till att färre människor faller offer för skjutvapen. Av dessa skäl bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att utarbeta en nationell strategi för arbete med små och lätta vapen.

Konvention om internationella vapenöverföringar: Arms Trade Treaty

Idén om ett globalt vapenöverföringsavtal lanserades 1997 av flera Nobelpristagare i fred, däribland Oscar Arias, Lech Walesa och Jimmy Carter. Sedan dess har enskilda organisationer i Europa och Latinamerika arbetat vidare med frågan och tagit fram vägledande principer för ett sådant avtal, ett s.k. Arms Trade Treaty. Under 2005–2006 anslöt sig alltfler regeringar till idén om ett globalt avtal för överföringar av vapen. I december 2006 antog FN:s generalförsamling därför resolution 61/89, Toward an arms trade treaty: establishing common international standards for the import, export and transfer of conventional arms.

Resolutionen innebär i korthet att en expertgrupp ska utses senast år 2008 och att dessförinnan skall synpunkter från FN:s medlemsstater lämnas angående genomförbarheten, tillämpningsområdet och förslag till parametrar hos

Fel! Okänt namn på

ett sådant juridiskt bindande fördrag. I juni 2007 hade omkring 80 stater inkommit med sina synpunkter, däribland alla medlemsstater i EU.

Den styrkommitté av internationella enskilda organisationer som bildats för att arbeta med ett Arms Trade Treaty har tagit fram sex globala principer för överföringar av vapen:

För det första är det endast stater som ska kunna ge tillstånd till internationella överföringar av vapen. För det andra ska stater inte godkänna överföringar av vapen eller ammunition som bryter mot uttryckliga skyldigheter i internationell lag. För det tredje ska stater inte godkänna överföringar där det är sannolikt att de kommer användas för att bryta mot mänskliga rättigheter, humanitär rätt eller annan internationell lag. Den fjärde principen uppställer ett antal faktorer som ska beaktas innan ett godkännande, den femte principen behandlar transparens i rapporteringar om överföringar av vapen och den sjätte principen avser kontroll av överföringar och goda uppföljningsmekanismer.

Förslaget om ett Arms Trade Treaty är i allt väsentligt en kodifiering av – åtminstone för Sverige – redan gällande folkrättsliga bestämmelser gällande vapenöverföringar till, från eller genom landet.

Vi efterlyser ett kraftfullt svenskt engagemang för att ett Arms Trade Treaty ska bli verklighet, i linje med ovan nämnda principer. Sverige bör i sina bilaterala kontakter med andra länder understryka vikten av ett framtida fördrag och betydelsen av att många länder engagerar sig i detta arbete. Sverige bör också verka för att skrivningar i ett framtida fördrag blir så konkreta, specifika och operativa som möjligt samt att tydliga uppföljningssystem inrättas. Detta är av största betydelse för att ett fördrag i praktiken ska lyckas förhindra oansvarsfulla överföringar, som i slutändan leder till att en stor andel människor faller offer för skjutvapen.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 4 oktober 2007

Christer Winbäck (fp)

Karin Enström (m)

Karla López (mp)

Staffan Danielsson (c)

Rosita Runegrund (kd)

Gunilla Wahlén (v)